

TEINE PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2021

Lk 4:16–21 (Js 62:1–3; Tt 1:1–3)

16 Jeesus tuli ka Naatsaretti, kus Ta oli üles kasvanud, ja läks oma harjumust mööda hingamispäeval sünagoogi. Ja kui Ta tõusis lugema,

17 anti Tema kätte prohvet Jesaja raamat. Ta rullis raamatu lahti ja leidis koha, kuhu oli kirjutatud:

18 «Issanda Vaim on minu peal, seepärast on Ta mind salvinud. Ta on mind läkitanud kuulutama vaestele rõõmusõnumit, [...]»¹, kuulutama vangidele vabakslaskmist ja pimedatele nägemist, laskma vabadusse rõhutuid,

19 kuulutama Issanda meelepärast aastat.»

20 Ja keeranud raamatu kokku, andis Jeesus selle sünagoogi teenri kätte ja istus maha. Ja kõikide silmad sünagoogis vaatasid ainiti Teda.

21 Tema hakkas neile rääkima: «Täna on see kirjakoht teie kuuldes täide läinud.»

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena². Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatjaks Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvepäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama

¹ Paljudes käsikirjades on siia lisatud: ἰσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, mis nt 1739. aasta Piiblis on tõlgitud: «neid, kes süddame polest rõhutatud, parrandama».

² Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

meeleparandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusena, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliulist Teofilost³», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliuline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärset.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt mees pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele. Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes⁴ oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Jeesus tuli ka Naatsaretti – Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ – «Ja [Ta] tuli Naatsaretti».⁵

Kus Ta oli üles kasvanud – οὗ ἦν τεθραμμένος – õigupoolest «kus [Ta] oli üles kasvatatud».

Sünagoogi – εἰς τὴν συναγωγὴν – sõna συναγωγή koosneb eessõnast σύν – «[kellegagi] koos» – ja verbist ἄγω – «tooma», «juhtima», «viima» – tähistades nii kokkutulnud kogudust kui ka kogudusekoda.

³ Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

⁴ Vt nt Lk 3:1j.

⁵ Nime Ἰησοῦς, mis tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab», käsitletava lõigu originaaltekstis ei ole.

Ja kui Ta tõusis lugema – και ἀνέστη ἀναγνῶναι – õigupoolest «ja tõusis [üles] lugema». Sõna ἀναγινώσκω tähendab nii «[omaette] lugema» kui «[teistele] ette lugema».

Anti – ἐπεδόθη – sõna ἐπιδίδωμι tähendab «[kellelegi midagi] üle andma», «[midagi kellegi kätte] usaldama».

Prohvet Jesaja raamat – βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma» –, millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Ta rullis raamatu lahti – και ἀναπτύξας τὸ βιβλίον – võiks tõlkida ka «ja [kui Ta oli] raamatu lahti laotanud».

Leidis – εὑρεν – sõna εὐρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, n-ö hea õnne peale.⁶

Issanda – κυρίου – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Vaim – Πνεῦμα – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale קַיִן nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Seepärast on Ta mind salvinud – ἔνεκεν ἔχρισέν με – võib tõlkida ka «sest Ta on mind salvinud». Verbist χρίω – «võidma», «salvima» – tuleneb ka tiitel Χριστός – «Kristus» –, mis vastab tähenduselt heebrea sõnale מָשִׁיחַ – «Messias».

Läkitanud – ἀπέσταλκέν – sõna ἀποστέλλω tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).⁷

Kuulutama...rõõmusõnumit – εὐαγγελίζεσθαι – «evangeliseerima». Sõna εὐαγγελίζω koosneb eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja sõnast ἄγγελος – «sõnumiviija», «ingel» – ning tähendab «head sõnumit viima/kuulutama».

Vaestele – πτωχοῖς – sõna πτωχός – «vaene» – kaastähendusteks on «vilets», «rõhutud», «abitu», «armetu».

Kuulutama – κηρύξαι – sõna κηρύσσω tähendab eeskätt «[avalikult välja] kuulutama», «proklameerima».

⁶ Siin tähendab see ilmselt, et raamat avanes just sellest kohast, kust Jumal vajalikuks pidas.

⁷ Siit tuleneb ka sõna ἀπόστολος – «apostel».

Vabakslaskmist – ἄφεσιν – sõna ἄφεσις – «vabaks/vabadusse laskmine», «lahti päästmine» – oluliseks tähendusvarjundiks on andeksandmine ja süüst lahti mõistmine.⁸

Laskma vabadusse – ἀποστεῖλαι...ἐν ἀφέσει – siin kasutatakse taas verbi ἀποστέλλω – «[kindla ülesandega] läkitama», seega on tegemist justkui lootustule uue lootuse, uue võimaluse, uue elu andmisega.⁹

Rõhutuid – τεθραυσμένους – sõna θραύω tähendab «tükkideks murdma», «purustama», «pihuks ja põrmuks tegema».

Meelepärast – δεκτόν – sõna δεκτός tuleneb verbist δέχομαι – «kätte võtma», «üles tõstma», «vastu võtma», «omaks võtma» – ja tähistab midagi või kedagi vastuvõetavat.

Istus maha – ἐκάθισεν – sõna καθίζω tähendab «istet võtma».

Vaatasid ainiti Teda – ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ – sõna ἀτενίζω koosneb eitavast eesliitest α ja verbist τείνω – «lahutama», «eraldama» –, niisiis võiks tõlkida ka «olid kinnitatud Temale» või «olid Temale naelutatud».

See kirjakoht – ἡ γραφή – võiks tõlkida ka «see Kiri».

Teie kuuldes – ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν – sõnasõnalt «teie kõrvus».¹⁰

On...täide läinud – πεπλήρωται – sõna πληρόω tähendab «täitma», «täide saatma», «täide viima», «täituma», «täide minema».

Sisuline analüüs

Jeesus naases oma kodulinna Naatsaretti pärast seda, kui oli lasknud end Johannesel ristida (Lk 3:21j), nelikümmend päeva kõrbes paastunud ja kuradi kiusata olnud (Lk 4:1–13) ning seejärel Galilea erinevais paigus asuvais sünagoogides kuulutustööd alustanud (Lk 3:14j).

Evangelist rõhutab mitmel korral, et pärast ristimist, millega kaasnes Püha Vaimu tuvi kujul Jeesuse peale laskumine (Lk 3:22), oli Jeesus «täis Püha Vaimu» (Lk 4:1) ning tegutses «Vaimu väes» (Lk 4:14). See peab olema oluline, kuna ka Jeesus ise toob selle –

⁸ Selle sõna aluseks olevat verbi ἀφίημι kasutatakse Luuka evangeeliumis erinevas kontekstis 30 korda.

⁹ 1739. aasta Piiblis on see lauseosa tõlgitud: «neid, kes waewatud on, andeks-andmisse läbbi lahti laskma».

¹⁰ 1686. aasta Wastses Testamendis: «Tähmbä om se Kirri teije Kõrwil teüdetu.»

prohvet Jesajale toetudes – oma sõnades Naatsareti sünagoogis selgelt esile: Ta ei ole mitte isehakanu¹¹, vaid Jumal on Ta oma Vaimuga salvinud, s.t Kristuseks teinud.

Ehkki võib tunduda, et Jeesus kõneleb siin eeskätt ristimisel toimunud, ei tohi unustada seda, mis seisab juba Luuka evangeeliumi alguses: Jeesuse eostamisel tuli Püha Vaim neitsi Maarja peale (Lk 1:35) ning Jeesuse ligiolu juba emaiäsa olles tõi endaga kaasa selle, et teine emaiäsa olnud lapsuke, tulevane Ristija Johannes, «sai täis Püha Vaimu» (Lk 1:41). Niisiis ei väljenda Jeesuse sõnad Naatsareti sünagoogis mitte arvamust, nagu oleks Ta alles ristimisel Püha Vaimu anni osaliseks saanud, vaid on pigem jätkuvaks manifestatsiooniks sellest, kes Ta tõeliselt on: Isa igavene Poeg, pühima Kolmainsuse teine isik, Püha Vaimu läbi neitsist Maarjast inimeseks saanud.¹²

Kuigi Jeesus oli juba mujal kuulutustööd alustanud ning sellega päris palju tuntust kogunud (vrd Lk 4:14 ja Lk 4:23), pidas Ta vajalikuks teha oma avalikule tegevusele «ametlik» algus just oma kodulinnas Naatsaretis. Küllap peamiseks põhjuseks oli see, mida evangelist Johannes väljendab sõnadega «Ta tuli omade keskele» (Jh 1:11), ning me näeme, et Jeesusel ei läinud Naatsareti sünagoogis sugugi paremini kui Johannese järgnevas tõdemuses, et «omad ei võtnud Teda vastu».

Jeesus ise väljendab seda kõnekäänuga «ükski prohvet ei ole tunnustatud oma kodukohas» (Lk 4:24), jätkates tõsiste ja küllap paljudele Tema kaasmaalastele ülimalt solvavate hurjutussõnadega: «Tõepoolest, ma ütlen teile, palju lesknaisi oli Iisraelis Eelija päevil, mil taevas oli kolm aastat ja kuus kuud suletud, nii et suur nälg tuli üle kogu maa, aga Eelijat ei läkitatud kellegi juurde nendest, vaid Sareptasse Siidonimaal ühe lesknaise juurde. Ja palju pidalitõbiseid oli Iisraelis prohvet Eliisa ajal, ent keegi neist ei saanud puhtaks kui vaid süürlane Naaman.» (Lk 4:25–27)

See ei tähenda, nagu oleks Jeesus ainult selleks Naatsaretti naasnudki, et tõestada seda, «mida oligi tarvis tõestada». Kuigi Ta teadis ette, mismoodi Tema kuulutus ja Ta ise Naatsareti rahva [enamuse] poolt vastu võetakse – sugugi mitte väga palju teistmoodi sellest, mis Talle viimaks ka Jeruusalemmas osaks sai! –, on Tema kuulutus kahtlemata siiras: Ta tulebki meeleparanduse- ja armukuulutusega inimeste juurde, kes tahavad kõike muud kui meelt parandada ja ennast eneseõiguse asemel üksnes Jumala andeksandvale armule rajada. Hoolimata sellest, mismoodi inimesed Ta vastu võtavad (või Teda üldse vastu ei võta), tuleb Jumal Jeesuses ikkagi oma rahva ligi, et tuua talle lunastus ja kinkida talle oma halastus (vrd Lk 1:68.72).

¹¹ Vrd Hb 5:4j: Keegi ei võta enesele seda au ise, vaid Jumala kutsel nagu Aarongi. Nõnda ei ole ka Kristus austanud ennast ise ülempreestriks saamisega, vaid see, kes Talle on ütelnud: «Sina oled mu Poeg, täna ma sünnitasin Sinu.»

¹² Juba Jeesuse sündimisel kuulutas ingel karjastele: «Teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus.» (Lk 2:11) – ka see näitab, et Jeesusest ei saanud Issand ja Kristus mitte alles siis, kui Ta täismeheikka jõudmisel ristiti, vaid Ta on seda algusest peale.

See on ka põhjus, miks Jeesus «leidis» Naatsareti sünagoogis just need prohvet Jesaja raamatu salmid, mis Ta ette luges ja mille kohta Ta ütles, et need on nüüd («täna») täide läinud. Õigupoolest tsiteerib Jeesus otsesemalt või kaudsemalt lausa kahte või kolme Jesaja raamatu kohta:

Issanda Jumala Vaim on minu peal, sest Issand on mind võidnud; Ta on mind läkitanud viima rõõmusõnumit alandlikele, parandama neid, kel murtud süda, kuulutama vabastust vangidele ja avama pimedate silmi, kuulutama Issanda meelepärast aastat. (Js 61:1j)

Mina, Issand, olen õigusega Sind kutsunud ja kinnitan Su kätt; ma kaitsen Sind ja panen Sinu rahvale lepingu, paganaile valguseks, avama pimedate silmi, vabastama vange vangistusest, pimeduses istujaid vangikojast. (Js 42:6)

Nõnda ütleb Issand: Ma olen Sind kuulnud hea meelega ja aidanud päästepäeval; ma olen Sind hoidnud ja pannud rahvale seaduseks, taastama maad, jagama laastatud pärisosi, ütlema vangistatuile: «Minge välja!», pimeduses olijaile: «Tulge valguse kätte!» (Js 49:8j)

Jeesus ütleb, et Ta on võitnud või salvitatud (s.t Ta on Kristus) selleks, et tuua vaestele, s.t armetutele, abitutele inimestele hea sõnum, rõõmusõnum. Jeesus ütleb kohe ka, milles see hea sõnum seisneb: Ta kuulutab (proklameerib) vabadust, lahtimõistmist kõigile neile, kes on ühel või teisel kombel vangistatud, seotud, aheldatud, rõhutatud ja muserdatud – seda nii ihu kui hinge poolest, ja ilmselt mitte ainult praeguse elu ja selle maailmaga piiratult.

Jeesuse toodud rõõmusõnum – mida Ta ei kuuluta mitte ainult tulevikku suunatuna, vaid mis on «täna täide läinud» – ütleb vaestele, et neil on põhjust rõõmu tunda; vangidele, et kui nad tahavad, siis nad on [tegelikult] vabad; pimedatele, et nad näevad [jälle]; rõhutuile, südamedelt murtuile, lootusetuile, et neil on lootust, sest neile on kingitud võimalus tõusta ja edasi minna, senisest ära minna ja uut elu alustada.

Evangelist Luukas märgib, et kui Jeesus oli Jesaja raamatu lugemise lõpetanud, kirjarulli sünagoogi teenrile tagasi andnud ja maha istunud, siis olid kõikide silmad ainiti Tema kinnitatud. Ning Jeesus ise ütleb sünagoogis olijate – ja nende kaudu kogu rahva – poole pöördudes, et Tema poolt ette loetud prohvetikuulutus on nende kuulates, sõnasõnalt nende «kõrvus», täide läinud.

Küllap ei ole siin juhuslikult rõhutatud ihusilmadega nägemist ja kõrvadega kuulmist, vaid tegemist on samasuguse põhimõttelise sedastusega, nagu apostel Johannese esimese kirja alguses: «...mida me oleme oma silmaga näinud, mida me oleme vaadelnud ja mida meie käed on katsunud – seda me kuulutame Elu Sõnast.» (1Jh 1:1)

See, mida prohvet Jesaja (ja kogu Vana Testament) on ette kuulutanud ning mida Jumala rahvas on pikisilmi oodanud, on täide läinud mitte kuidagi abstraktselt, vaid väga konkreetselt, lausa käegakatsutavalt¹³ Jeesuse isikus. Tema ise ongi kõikide ammuste töotuste täitumine, Ta on Jumala kehastunud arm. Kes näeb Teda, see näeb Jumalat ennast, Tema lunastavat armu, Tema Vaimust hoovavat kõigist ahelaist lahti päästvat, kõikidest pattudest lahti mõistvat väge. Jeesus mitte lihtsalt ei räägi sellest, mis nüüd toimuma hakkab, vaid Tema ise ongi kõik see, millest kõnelevad need sõnad, mis Ta prohvet Jesaja raamatust ette luges.¹⁴

Jeesuses on kätte jõudnud «Issanda meelepärane aasta», s.t uus ajastu, iidsete töotuste täitumise aeg. Vana Testamendi päevil oli taoliseks aastaks sümboolselt iga viiekümnes: orjad lasti vabaks, müüdid või panditud maa anti omanikele tagasi – aga see kõik oli ajalik ja ajutine. Nüüd, «sel päeval», «täna» on ajutise asemele astunud igavene (vrd Hb 13:8) ning sümboolse asemele tõeline, nagu Jeesus veidi hiljem laseb teatada oma jüngrid Tema juurde läkitanud Ristija Johannesele: «Pimedad näevad jälle, jalutud kõnnivad, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid kuulevad, surnud ärkavad üles, vaestele kuulutatakse rõõmusõnumit.» (Lk 7:22)

Nagu Ristija Johannes, nii peab ka Naatsareti rahvas ja kogu inimkond võtma tõsiselt sõnu, mis Jeesus Johannese jüngritele samuti kaasa andis: «Õnnis on see, kes minust iial ei pahandu!» (Lk 7:23)

Jutluseks

Ilmumisaja teise pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus ilmutab oma jumalikku väge». Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 2:1–11) on Kaana pulma lugu, mille kohta evangelist Johannes ütleb kommentaariks, et «see tegu Galilea Kaanas oli esimene tunnustäht, millega Jeesus avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma». Algselt oli Kaana pulm üks kolmest Ilmumispühal tähistatud sündmusest (hommikumaa tarkade külaskäigu ja Jeesuse ristimise kõrval).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 62:1–3) on rõõmusõnum Siioni ja Jeruusalemma ees ootavast lunastusest ja tulevasest õnnepõlvest, mis on aja jooksul seostunud messiaootusega ning kristliku arusaama järgi teostunud Jeesuses. Viimast kinnitab ka see, kuidas Jeesus kolmanda lugemisaasta Evangeeliumis omistab endale sellesamas prohvet Jesaja raamatu osas veidi eespool seisvad konkreetselt Messiat puudutavad töötused.

¹³ Või, nagu me teame, naeltega läbipuuritavalt ja piigiga läbipistetavalt...

¹⁴ Suurepäraseks illustratsiooniks sellele on veritõbise naise terveksaamise lugu Lk 8:43–48, kus Jeesus muuhulgas ütleb: «Keegi puudutas mind, sest ma tundsin väge enesest välja minevat.»

Kolmanda lugemisaasta Epistel (Tt 1:1–3) on võetud apostel Pauluse kirjast Tiitusele. Tegemist on kirja avasalmidega, kus apostel kõneleb oma kutsumusest Jumala päästva tõe kuulutajana ning Jeesuses Kristuses teostunud igavese elu töötusest.

Ilmumisaja teiseks pühapäevaks on kolmandal lugemisaastal antud kaks võimalikku Evangeeliumi: lisaks siin käsitletule Mk 1:14j. Viimane on väga sarnane Luuka evangeeliumi salmidele, kus kõneldakse Jeesuse avaliku tegevuse algusest enne Tema tulemist Naatsaretti (Lk 4:14j), kuid sisaldab lisaks äärmiselt olulist kokkuvõtet Jeesuse kuulutatud sõnumist, mida Luuka versioonis sellisel kujul ei ole: «Aeg on täis saanud ja Jumala riik on lähedal. Parandage meelt ja uskuge evangeeliumisse!» (Mk 1:15)

Luuka evangeeliumi põhjal peetavas jutluses on nii Vana Testamendi lugemist kui Epistlit silmas pidades soovitatav keskenduda mitte niivõrd Jeesuse poolt tsiteeritud Jesaja prohvetikuulutustes loetletud väeilmingutele, kuivõrd sellele, et Jeesus ise on see, kelles on – ihulikult, silmaga nähtavalt, kõrvaga kuuldavalt, lausa käega katsutavalt – ilmunud Jumala päästev arm. Just seetõttu osutub eriti hoiatavaks, kuidas Jeesuse enda kodulinna rahvas Ta viimaks hülgas – lükates niiviisi tagasi mitte ainult Jeesuse kui «lihtsalt ühe inimese», vaid Temas ilmsiks saanud Jumala armu ning viimselt Jumala enda.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kuigi Jeesus on juba alustanud avalikku tegevust ning saavutanud teatava tuntuse, tuleb Ta oma kodulinna, kinnitades seeläbi, et Ta on tulnud lunastama kõiki inimesi, et Temas ilmunud Jumala päästev arm on vajalik ja kättesaadav kõigile.
2. Jeesus Kristus on tõepoolest kehastunud Jumala arm – kõik see, mida Jumal on iidsetest aegadest töotanud, on Temas, Tema isikus teoks saanud. Ta on tulnud, et tuua vabadus, uus lootus ja algus, andeksandmine ja tõe valgus kogu inimkonnale. Ta ei taha, et keegi sellest ilma jääks.
3. Väljaspool Jeesust ei ole mingit pääsemisvõimalust. See, mis toimus Naatsareti sünagoogis – ja see, mida Jeesus hiljem Ristija Johannesele ütelda käskis (Lk 7:23) – väljendab ühemõtteliselt sama, mida Jeesus ütleb Johannese evangeeliumis enne oma kannatamist ja surma: «Mina olen tee ja tõe ja elu. Ükski ei saa minna Isa juurde muidu kui minu kaudu.» (Jh 14:6).